

Mededelingenblad van het

V.V.A.

(Voorheen A.V.O.H.V.)

Inhoud

De nationale betoging tegen gebiedsroof en
talentelling *K. Goddeeris*

In memoriam Dr. jur. Walter Bouchery
E. Van Thillo

Huldegroet van het V.V.A. aan Professor
W. Opsomer *K. Goddeeris*

De Nederlandse Eenheid *W. Melis*

De Vlaamse Aktiekomitees

6^e Jaargang

Aug.-Sept. 1961

Nrs 6-7

BELEGGINGEN

tegen de voordeligste voorwaarden
op NAAM of aan TOONDER

HYPOTHEKEN
VERZEKERINGEN

bij de N.V.

Centrale Hypotheek- & Verzekeringskas

onderneming beheerst door K.B. 42 van 15 december 1934

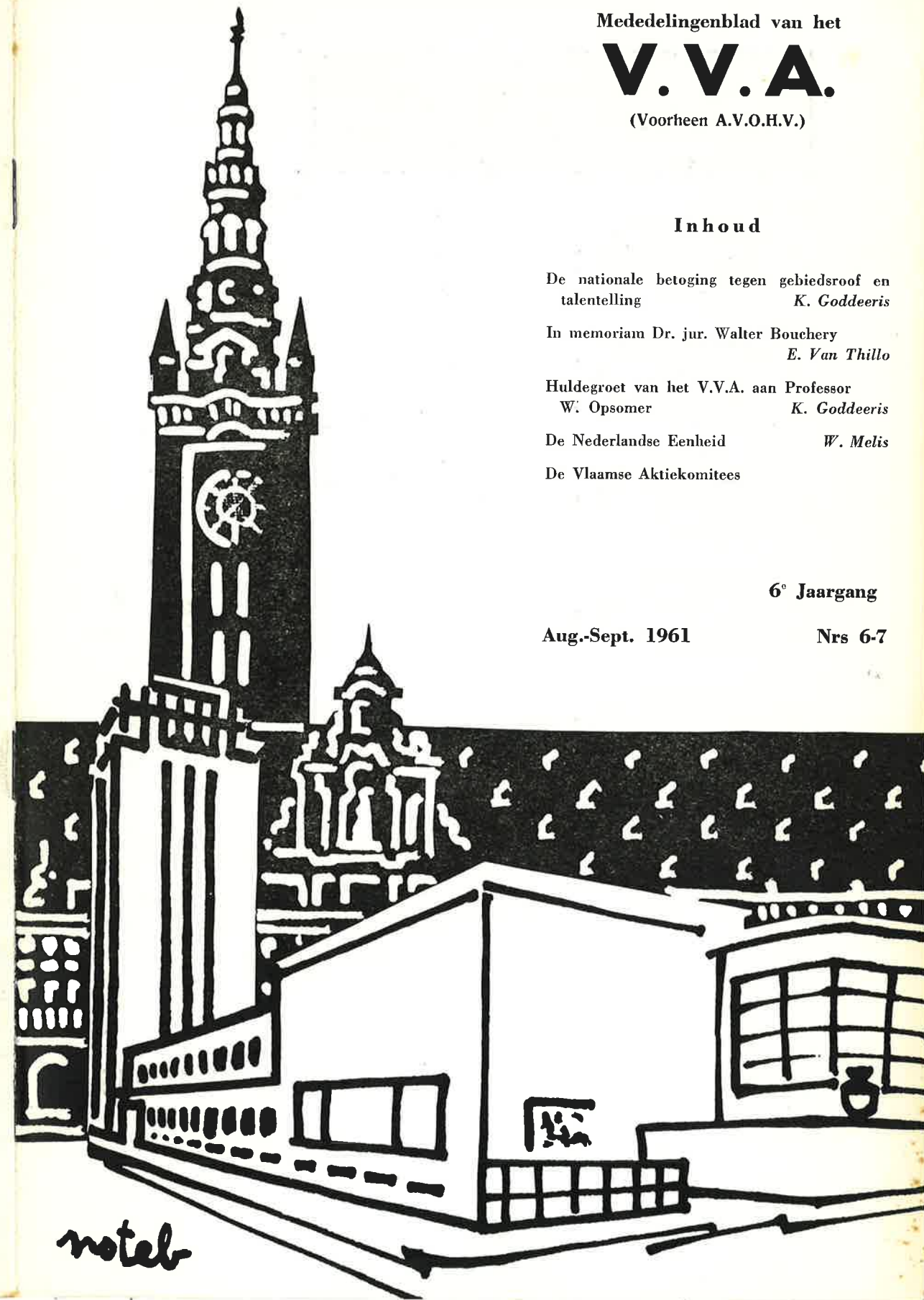
GULDENVLIESLAAN, 83, BRUSSEL

Voorzitter-afgev. Beheerder

E. F. BRIEVEN

ofvoorzitter

Adiel DEBEUCKELAERE

ZUIGELINGEN-EN DIEETVOEDING
VAN EIGEN BODEM
HOOGSTE KWALITEIT

gracilac

volle gezuurde melk
voor zuigelingen

premalac

half-afgeroomde
gezuurde melk
voor zuigelingen

Diëdex

voedingsuiker

annalac

zoutloze half-vette melk

desal

zoutloze melk voor
toekomstige moeders

plenolac

volle melk

DIADAL N.V. NOSTA
OPWIJK

MEEST MODERNE EN WETENSCHAPPELIJKE DIEETVOEDING

MEDEDELINGENBLAD

VAN HET

VERBOND DER VLAAMSE ACADEMICI

REDAKTIESEKRETARIS : M. Reynders, Vlamingenstraat, 130, Leuven (Tel. 016.238.97)

BEHEER : Sekr. v/h V.V.A., E. Jacquainlaan, 126, Brussel (Tel. 02-18.68.20 ; P.R. 42.92.38)

De nationale betoging tegen gebiedsroof en talentelling

Het V.V.A. nodigt zijn leden en alle Vlaamse academici uit deel te nemen aan de nationale betoging tegen gebiedsroof en talentelling van 22 oktober aanstaande, ingericht door het Vlaams Aktiekomitee Brussel en Taalgrens, waarvan het V.V.A. deel uitmaakt.

De objectieven van deze betoging werden duidelijk bepaald in de memoranda, moties en verklaringen van het Aktiekomitee.

Wij eisen de afschaffing van elke vorm van talentelling, met welk doel, onder welke voorwaarden en in welke omstandigheden ook gehouden.

De taalgrens moet definitief vastgelegd en de Brusselse agglomeratie moet beperkt binnen de negentien gemeenten van de huidige agglomeratie.

Aan de Brusselse gemeentebesturen moet de volledige en werkelijke gelijkheid van het Nederlands en het Frans opgelegd.

Alle taalfaciliteiten in de Brusselse randgemeenten en a fortiori in het Vlaamse land moeten afgeschaft. Alle taalcompromissen en wetsontwerpen daarmee strijdig dienen ten stelligste afgewezen.

Alle uitingen van verfransing in Vlaanderen moeten verdwijnen. O.m. franstalige klassen en transmutatieklassen moeten uitgeschakeld; het opnemen van schoolplichtige kinderen uit het Vlaamse land in franstalige klassen van de Brusselse agglomeratie en van Wallonië moet verhinderd; het bedrijfsleven in Vlaanderen dient volledig vernederlandst.

Kortom, met deze nationale betoging tegen gebiedsroof en talentelling eisen wij de gaafheid en de absolute homogeniteit van Vlaanderen en de volledig doorgedreven tweetaligheid in het afgepaalde ingedijkte Brussel.

Namens het V.V.A.
Dr. K. Goddeeris, voorzitter.

In memoriam Dr. jur. Walter Bouchery

Op 13 juli laatstleden overleed door een ongeval Dr. jur. W. Bouchery, sekretaris van het V.V.A. gouw Antwerpen. Bij de begrafenis werd namens het V.V.A. door Dr. med. E. Van Thillo hiernavolgend afscheidswoord uitgesproken :

Waarde Vriend,

Met ontzetting en verslagenheid staan wij rond dit open graf geschaard om afscheid van U te nemen.

Zelden heeft het bericht van een overlijden zoveel vrienden diep ontroerd. Het valt zo moeilijk te aanvaarden dat men voor het leven een jeugdige, edele en trouwe vriend zal moeten missen ; een vriend waarmee men nog de dag voor het verschrikkelijk gebeuren een levendige discussie had gevoerd. We moeten berusten, gelaten aanvaarden — al is het ons zo droef te moede.

Iedereen die U heeft gekend en samen met U heeft gewerkt, was niet verwonderd af en toe verrassingen te beleven. Verbaasde zich niet iedereen over uw onversaagd jeugdig idealisme, uw onbegrensde werklust, uw stoute initiatieven, uw organisatietalent ? Waren zij die met U omgingen niet getroffen door uw nooit wankelend optimisme, uw sprankelende humor, uw milde spot, uw optreden dat Tijn U niet zou verbeterd hebben, uw paradoxale discussie, uw non-conformisme ! — Maar toch steeds getroffen door de trouw aan uw overtuiging in de geest van kameraadschap.

Maar wie van uw vrienden had zich ooit kunnen voorstellen, dat gij ons op zo'n pijnlijke wijze zoudt verrassen door uw heengaan !

Nog maar pas een paar weken geleden werd, mede onder uw stuwkracht, hulde gebracht aan onze voorzitter professor Walter Opsomer. Wij hebben toen — helaas voor het laatst ! — gezien wat iets worden kan wanneer gij er U voor inspant. — Zo waart gij steeds de motor die de wagen in beweging bracht en aan het rollen hield. — Uw dood is zoals uw leven : kort, sober, dynamisch, symbolisch, als protest in verband met de weg E3.

Geachte familieleden, waarde vrienden,

Wanneer zo plots het ergste geschiedt, beseft men pas hoe duurbaar de afgestorvene ons is. Wanneer men ons vragen zou, waarom wij, leden van het V.V.A., zoveel van Walter hielden, dan kunnen wij slechts antwoorden : « omdat hij het was en wij het waren ». — Hij was onze vriend. De vriendschap was een inspirerend motief voor zijn leven. — Hij bezat de zeldzame gave zelf een vriend te zijn. De belangrijkste reden waarom wij zo van Walter hielden is ongetwijfeld dat wij ons met hem gelijkberechtigd voelden, elkander ernstig, hartelijk, — doch onbewimpeld en soms hard de waarheid te zeggen ; — dat wij met hem hoog oplopende discussie's konden voeren zonder dat de vriendschap er onder leed, — om dan met hem even gemoedelijk een pint te gaan drinken.

Zijn figuur deed denken aan Tijn en Reynaard. Zijn optreden bleef — zelfs op rijpere leeftijd, dit van een kwajongen. Noem mij meer dienstvaardige kerel, — wijs mij een tweede die zo fris het dynamisme van zijn jeugd be waard had. Waar ontdekt men een groter organisatietalent ?

Waar vindt men nog zulk een idealist, die tevens zo realist was dat hij zijn utopisch gewaande plannen verwezenlijkte ? Wij hebben slechts te denken aan zijn laatste realisatie : het bouwcentrum. Iedereen zal getuigen dat het slechts tot stand kon gebracht worden door een uitzonderlijke persoonlijkheid.

In de organisatie van hetgeen thans het V.V.A. geworden is, vinden wij de Walter terug. Hien zag hij de logische voortzetting van het vroegere A.K.V.S. en van de Vlaamsche Hoogstudentenbeweging. — In het radikale A.V.K.S. had

hij zich tot een leider ontpopt. Hij was mederedacteur van « De Blauwvoet », het tijdschrift dat in alle colleges doordrong en een leidraad was voor de humaniorastudenten in hun Vlaamse strijd. In het Antwerpse verzamelde hij een groep jongeren om zich. Samen met een groep uit het Lierse gaven zij de nieuwe richting in de jongstudentenbeweging aan. Voortdurend stond hij in contact met Ernest Van der Hallen, de animator en de stuwende kracht van het toenmalige A.V.K.S. Van der Hallen, die de weg aanwees — Walter was de man die de nieuwe verjongende ideeën in werkelijkheid omzette, vooral door het inrichten van kampen, — die in het teken stonden van de toen heersende leuzen : gemeenschapsgevoel, volksverbondenheid, sociale rechtvaardigheid, antimilitarisme.

De wekroep : « De toekomst hoort de jeugd » is bij niemand zo diep ingeslagen als bij Bouchery. — Hij was de man die zonder rust geheel Vlaanderen doorkruiste om te organiseren : de nationale jeugdbeweging en later de Dietse Jeugdbeweging. Tot de naoorlogse periode met de repressie ook zijn werk stuk-sloeg.

Niets kon hem weerhouden in 1945 reeds het weekblad « Wit en Zwart » uit te geven. Enkele jaren later volgde onder zijn impuls « Opstanding ». Het veroorzaakte heel wat herrie. Wanneer de Vlaamse Beweging in die jaren een wedergeboorte heeft gekend is het ook dank zij het bescheiden, maar doeltreffend werk van Bouchery. Want hij deed het niet met grote redevoeringen. Hij sprak niet veel, maar handelde.

In 1947 begon hij aan de verwezenlijking van zijn droom : de groepering van alle Vlaamse Academici in een machtig verbond. Met Dr. Spincemaille zaliger gedachtenis, en Meester Jozef De Smedt stak hij van wal te Antwerpen. In Brabant, West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen werd de wekroep van Walter gehoord. Onder het voorzitterschap van Professor Corneel Heymans ontstond het Algemeen Oudhoogstudentenverbond, thans omvormd tot het V.V.A. In de ogen van Walter moest het verbond in enkele jaren uitgroeien tot een macht in de staat. Alle Vlaamse Academici, zonder onderscheid van filosofische of godsdienstige overtuiging groeperend, de Vlaamse belangen boven alle andere plaatsend, zou dit verbond drukking uitoefenen op de politieke gezagdragers.

Om dit te bereiken stichtte hij het « Mededelingsblad ». Praktisch stond hij alleen in voor de redactie, het drukken, het verzenden en het beheer. Het Mededelingsblad, oorspronkelijk het orgaan van de gouw Antwerpen, is thans het maandblad geworden van het V.V.A. — de band tussen de leden over geheel Vlaanderen.

Voor al het gepresteerde werk in de studentenbeweging, in al haar geledingen, heeft hij recht op onze blijvende erkentelijkheid.

De nagedachtenis van de edele vriend zullen wij in ere houden. Nog dikwijls zullen wij terugdenken aan zijn sympathieke verschijning, zijn gemoedelijke, maar soms ook cynisch spottende glimlach, zijn scherpe tussenkomsten, — maar vooral aan zijn zin voor kameraadschap. Zijn afwezigheid betekent een grote leemte, doch zijn geest zal onder ons levend blijven. Met gelatenheid en onderwerping aan de inzichten der Voorzienigheid buigen wij het hoofd.

Wij treuren met zijn familie. Onze gedachten gaan naar zijn beproefde echtgenote, naar zijn dochter Vera.

Van 1940 af is dit gezin niet aan zijn eerste beproeving. Al was hij afwezig, toch was er de morele steun. Met karakter en trotse zielskracht bracht zijn vrouw het offer. Thans blijft zij alleen met Vera om het kruis te dragen.

Moge dit smartelijk afscheid gedeeltelijk verlicht worden door het besef dat zijn vrienden naast haar staan. Samen zullen wij de Heer bidden dat Hij Mevrouw Bouchery en Vera de nodige sterkte zou geven en dat Hij overvloedig moge balsemen waar Hij zo hard trof.

Duurbare Walter, — weze de Vlaamse aarde U zacht. Tot weerziens.

Huldegroet van het V.V.A. aan Professor W. Opsomer

Op 17 juni laatstleden werd te Antwerpen Professor W. Opsomer, voorzitter van het V.V.A. gouv Antwerpen, gehuldigd naar aanleiding van het tweede lustrum van zijn voorzitterschap. De voorzitters van de overige gouvafdelingen hebben deze feestviering met hun aanwezigheid opgeluisterd. Z. Exc. Mr. J. Custers, minister van Volksgezondheid en van het Gezin en Dr. med. K. Goddeeris, algemeen voorzitter van het V.V.A. voerden er het woord als tafelredenaars. Hierna volgt de toespraak van Dr. K. Goddeeris :

Het is een gevestigde traditie geworden in Vlaanderen, Dames en Heren, die zijner zonen te huldigen of te herdenken, die zich buitengewoon verdienstelijk hebben gemaakt tegenover de Vlaamse gemeenschap. Ik citeer uit de laatste jaren, voor zover het V.V.A. daarin werd betrokken, de huldiging van Dr. J. Grauls, Mr. E. Van Dieren, Mr. A. Debeuckelare, Prof. F. Franssen en Prof. F. Vandermuere. Het is opbeurend te constateren dat Vlaanderen « nog » zijn erkentelijkheid betuigt aan hen, die uit overtuiging, uit plichtsbef, wars van alle berekening en arrivisme, het beste van hun krachten offeren voor het welzijn van de gemeenschap, des te meer daar op een zulkdanige huldiging Vlamingen van uiteenlopende politieke gezindheid of filosofische overtuiging elkaar terugvinden in een geest van wederzijds begrip en vriendschap, indachtig niet het vaak secundaire, dat hen van elkaar scheidt, maar het essentiële, dat hen bindt : de bekommernis voor het bestaansrecht en het welzijn van de Vlaamse gemeenschap.

Ons samenzijn van heden avond beantwoordt ten volle aan deze vooropgezette stelling. Tot welke gezindheid wij ook behoren, heden avond zijn wij als vrienden verenigd om onze genegenheid en erkentelijkheid te betuigen aan de voorzitter van het V.V.A. gouv Antwerpen, Prof. W. Opsomer.

**

Uw activiteit, Waarde Professor, ten bate van de Vlaamse gemeenschap is van zeer diverse aard. Ik vermeld vooreerst Uw professorale bedrijvigheid. De eerste verplichting van een konsekvent Vlaams academicus is het gewetensvol nauwgezet vervullen van de professionele taak, waartoe hij in de maatschappij is geroepen. De voor U weggelegde taak, Professor, is het onderwijs van de jeugd of liever de opvoeding en de vorming van de jeugd... want het onderwijs is enkel een deel van de vorming der jeugd. Ik citeer verder het baanbrekend werk in de Vlaamse Volksbeweging, Uw medewerking aan de Kultuurraad voor Vlaanderen, Uw pogingen voor de vestiging van hoger onderwijs hier te Antwerpen, opdat hier in deze stede een volwaardige Vlaamse Universiteit moge rijzen. Ik vernoem nog Uw aandeel in de uitbouw der Vlaamse Aktiekomitees om aan de pogingen van de Vlaamse kultuurverenigingen meer gelijkheid en doelmatigheid te verlenen. Ik gewaag hier niet van de activiteit, waarover ik straks meer uitwijk maar die U het nauwst aan het hart ligt : de uitbouw van het V.V.A. provinciaal te Antwerpen en centraal te Brussel.

Ik ben nog zeer onvolledig, Professor. Uw zeer gewaardeerde medewerking strekt zich uit tot de meest verschillende gebieden en Uw invloed laat zich gelden in de meest verschillende uitingen van de Vlaamse heropstanding. U zijt de alom aanwezige, de alom begeerde, onder wiens impuls in Vlaanderen wordt gewoet en gewerkt. De verklaring desaan gaande is menigvuldig. Vooreerst U stelt en U behandelt alleen problemen, die U kent, beheerst en bezit. U zijt

de vijand van holle fraseologie en niets beduidende slagwoorden. De oplossing van vele essentiële en aktuele problemen zou inderdaad reeds verder gevorderd zijn, indien zij degelijker waren aangevat en voorbereid. Deze beheersing van de gestelde problemen weet U te paren met een eenvoudige, fijngevoelige, innemende voornaamheid, die U eigen is... voornaamheid in Uw voorkomen, voornaamheid in Uw taal, Uw uitdrukkingen en Uw uitspraak, voornaamheid in Uw omgang, voornaamheid in Uw begrijpende bejegening van anderen. Uw inschikkelijke dienstbaarheid verklaart verder Uw alom geprezen medewerking. Voor de goede zaak kunt U moeilijk weigeren; eens Uw medewerking toegezegd, wordt het gegeven woord stand gehouden. Ten slotte door Uw breeddenkendheid, Uw verdraagzaamheid, door Uw inzicht, Uw begrip en Uw respect voor de overtuiging van anderen zijt U de aangewezen persoon om de eenheid en de samenhang te bewerkstelligen of te herstellen, waar anderen falen. Professor, het beeld dat ik van deze, Uwe hoedanigheden ophang is zeer fragmentair, maar het is een toonbeeld dat ons sticht en dat onze genegenheid voor U verklaart, genegenheid waarvan ons samenzijn van heden avond en de enkele woorden die ik U toespreek een eenvoudige, oprechte doch onvolledige uiting zijn.

**

Als algemeen voorzitter van het V.V.A., Dames en Heren, wens ik enkele ogenblikken te verwijlen bij de bijzonderste aktiviteit van Prof. Opsomer, zijn medewerking aan de heroprichting en de uitbouw van het V.V.A. Het V.V.A. (voorheen A.V.O.H.V.) werd inderdaad heropgericht in de sombere periode van de naoorlogse repressie, repressie die indruist (ik gebruik de terminologie van Prof. Opsomer) tegen de grondbeginselen van ons recht, tegen de bepalingen van de grondwet en tegen de universele verklaring van de rechten van de mens, die België heeft onderschreven. Dit vereiste in de omstandigheden van toen moed. Tevens werd het voormalige K.V.O.H.V. omgevormd tot het A.V.O.H.V. om alle strekkingen de mogelijkheid te bieden toe te treden. De uitbouw begon in de gouv Antwerpen en breidde zich spoedig uit tot de overige gouwen. Aan deze gunstige evolutie is opnieuw de naam verbonden van Prof. Opsomer. Het is zijn bijzondere verdienste in onze organisatie van academici de eenheid en de eensgezindheid te hebben bewerkstelligd, niettegenstaande bepaalde centrifugale strekkingen, en die eensgezinde samenwerking sedertdien intact te hebben behouden.

Schematisch, het V.V.A. tracht te verhelpen aan een dubbele nood : een gemis aan verantwoordelijkheidsbesef van de academici tegenover de Vlaamse gemeenschap (waarvan ik de redenen thans niet verder ontleed) en een gemis aan behartiging van de Vlaamse belangen door de Belgische staat en de partijpolitische structuur (waaromtrent ik thans ook in geen bijzonderheden tred). Die leemten tracht het V.V.A. aan te vullen én door de vorming der academici én door stellingnamen in de akute problemen van ons Vlaams bestaan. Wij betrachten de vorming van de academici door ledenvergaderingen in de gouwen, ieder jaar gewijd aan de studie van een symposion, hetwelk een bepaald aspekt belicht van ons Vlaams bestaan. Zo werden achtereenvolgens toegelicht de sociaal-ekonomische problemen voor Vlaanderen, de taaltoestanden, de belangen van de Vlaamse gemeenschap op staatkundig, sociaal-ekonomisch, cultureel en militair gebied in de verschillende internationale instellingen, waarin België is opgenomen. Ten slotte dit jaar wordt het aktuele probleem van het federalisme overschouwd. De vorming van de academici betrachten wij insgelijks door het Mededelingenblad van het V.V.A., hier te Antwerpen gesticht onder het impuls van Dr. jur. W. Bouchery en Mr. J. Heinz. Wij nemen stelling in de akute problemen van ons Vlaams bestaan ofwel afzonderlijk — ik verwijs naar de

menigvuldige moties, open brieven en standpuntverklaringen — ofwel gemeenschappelijk met andere Vlaamse Kultuurverenigingen in de schoot van de Vlaamse Aktiekomitees. Door deze aktiekomitees beogen wij meer eenheid, meer dege-lijkheid en vandaar meer doelmatigheid te verlenen aan de vaak uiteenlopende pogingen van de Vlaamse Kultuurverenigingen. Zo ontstonden het Vlaams Aktiekomitee voor het Rode Kruis, het Vlaams Aktiekomitee voor amnestie, het Vlaams Aktiekomitee Brussel en Taalgrens, het Vlaams Aktiekomitee voor volksgezondheid en wordt een Vlaams Aktiekomitee betracht voor het federalisme. De bereikte resultaten bevestigen de doelmatigheid van de Vlaamse Aktiekomi-tees. Indien heden ten dage de talentelling definitief wordt opgeheven en verder gebiedsroof onmogelijk zal worden gemaakt, dan danken we dit niet aan de partijpolitische instellingen, maar uitsluitend aan het eendrachtig optreden van de Vlaamse Kultuurverenigingen.

*
**

Ik heb me deze bondige haast schematische uitwijding veroorloofd, Waarde Professor, daar ik van de gelegenheid der talrijke opkomst van heden avond wenste gebruik te maken om de doelstelling van het V.V.A. enigszins te om-schrijven en tevens aldus een beeld op te hangen van het werkmilieu, waarin U, Professor, het beste Uwer krachten wijdt aan de Vlaamse bewustwording. Ik zou echter zeer onvolledig zijn indien ik niet op een bijzondere wijze de nadruk legde op Uw bedrijvigheid als voorzitter der gouw Antwerpen. Ik zal me niet wagen aan een opsomming der ontelbare wekelijkse bijeenkomsten ; het Mede-delingenblad heeft reeds herhaaldelijk een overzichtelijk beeld daarvan gegeven. Onder Uw kundige voorname leiding is het gezelschapsleven van het V.V.A. Antwerpen uitgegroeid tot een uniek voorbeeld en een stimulus voor de overige gouwen.

Dit onvolledig overzicht Uwer menigvuldige bedrijvigheid, Waarde Profes-sor, verklaart ruimschoots ons samenzijn van deze avond om met U het tweede lustrum van Uw voorzitterschap te herdenken. Voor het overvloedige vele, dat U Vlaanderen hebt gegeven, betuigen wij U onze diepgemeende en genegene erkentelijkheid en wensen U nog menig jaar actief en dynamisch te behouden voor het heil van de Vlaamse gemeenschap en van het U zo nauw aan het hart liggende V.V.A.

*
**

Ook U, Mevrouw Opsomer, wensen wij te betrekken in deze huldiging van Uw echtgenoot. Zijn aktief leven ten bate van het V.V.A. berooft U iedere dag van menig uur, dat normaal voor U en voor het samenzijn van U beiden is wegge-legd. Dit zware offer, Mevrouw, brengt U graag. Wij zijn er U diepgemeend erkentelijk voor.

Sluit aan bij het :

VERBOND DER VLAAMSE ACADEMICI

Sekretariaat : E. Jacquainlaan 126, Brussel

Postrekening : 4292.38 — Telefoon : 18.68.20 — Jaarlijks lidgeld : 200 F.

Het abonnementsgeld op het mededelingenblad is begrepen in het lidgeld.

De Nederlandse Eenheid.*

Nergens ervaar ik de Nederlandse eenheid zo sterk als in mijn eigen geboorte-dorp, Kemzeke, aan de grens van het soete land van Waas en van Uw Zeeuws-Vlaanderen.

Wandelend door de bossen van de middeleeuwse heerlijkheid van Voorhout weet ik, dat de heren die daar geleefd hebben, ook de heren waren van Krui-ningen.

Ik zie er de overblijfselen van de militaire vestingen die, samen met de wallen van Hulst, de grens van de verscheurde Nederlanden van 1585 hebben bepaald en bestendigd : het Fort St.-Jan, de vaart van Parma, de Papdijk en de Linie.

Ik vind er donkere typen, afstammelingen van de Spaanse en Franse huurlin-gen, die de wacht optrokken in de kleine forten langs de grens : Francipani, St.-Jan, Bedmar, Spinola.

Te Kemzeke hoor ik de mensen een dialect spreken dat in dezelfde onvervalste toonaarden ook gesproken wordt te St.-Jan Steen, zoals het ook gesproken wordt te De Klinge (met een K) en te Clinge (met een C) te Kieldrecht en te Nieuw-Namen.

Daar aan de grens belééft men nog de echte eenheid van de Nederlanden, zoals men die ook beleeft tussen Hoogstraten en Breda en in Limburg ter weers-zijden van de Maas.

De eenheid van de Nederlanden is echter geen grensverschijnsel.

Wie vanaf Hulst een tocht onderneemt door Zeeland, via Goes en Middelburg naar Veere, die vindt op zijn weg een aantal prachtige monumenten, kerken en raadhuisen en andere gebouwen die in de 16^e eeuw, — het glorieusperk van de Brabants-Nederlandse cultuur, — werden gebouwd volgens de plannen van be-faamde Antwerpse, Mechelse en Brugse architecten : Everaert Spoorwater, de Wagemakere, Willem Sassen en de dynastie der Keldermansen : Andries en Mathijs, Antoon, Rombaut en Laurens.

Toen deze monumenten werden gebouwd was er nog Nederlandse eenheid.

Ook in de Nederlandse opstand tegen Spanje waren de Nederlanden één : het verschil in godsdienst, als differentiërende factor, is pas later ontstaan omdat dit verschil zelf grotendeels aan de wisseling der gebeurtenissen zijn ontstaan te wijten heeft.

Het protestantisme heeft voor het eerst in de Nederlanden vruchtbare grond gevonden in de zuidelijke provincies : het Calvinisme is vanuit Frankrijk over Valenciennes en Doornik binnengedrongen en bereikte Zeeland en Holland slechts over de Vlaamse en Brabantse steden, terwijl het Lutheranisme, dat van-uit Duitsland kwam, in Antwerpen zijn eerste kernen vond. Men kan bezwaar-lijk een wezensverschil aanwijzen in het Nederlandse volk van Noord en Zuid om te verklaren dat het Zuiden grotendeels katholiek is gebleven, terwijl het Noorden zich tot het protestantisme heeft bekend. Dit feit is alleen hieraan te wijten dat het Spaanse bewind onder Farnese het Zuiden onder de knie heeft gekregen en de nieuwe belijdenis met geweld heeft onderdrukt, terwijl de uit Vlaanderen en Brabant en ook uit Henegouwen uitgeweken protestanten, het leger der opstandelingen in het Noorden gingen versterken en aldaar het hunne hebben bijgedragen tot verspreiding van het nieuw geloof.

(*) Lezing gehouden door Mr. Willem Melis in het stadhuis van Veere bij gelegenheid van het eerste lustrum der « *Vereniging Vrienden van Veere* », op 1 juli 1961.

Ook de opstand tegen Spanje is in het Zuiden ontvlamd : Egmont en Hoorne waren Zuidnederlandse groten. Oranje woonde aan de Kunstberg te Brussel, daar waar nu de Albertina is gebouwd. Het « Verbond der Edelen » werd in het Zuiden gesloten. Vanuit het Zuiden heeft de opstand zich over de gehele Nederlanden verspreid en naarmate de Spaanse legers de opstandelingen achteruit drongen, verplaatste zich de strijd naar het Noord-Westen, waar Oranje's aanhangers op de Zeeuwse eilanden en op het schiereiland Holland een veilige operatiebasis vonden om vandaar uit de herovering der andere provincies te kunnen ondernemen.

Maar tegen de diplomatie en de krijgsmanskunde van Farnese waren de opstandelingen niet bestand : Vlaanderen en Brabant, tot aan de rivieren, werden door de Spanjaarden stap voor stap veroverd en grondig gezuiverd van alle niet-katholieke elementen. Tot in 1585 Antwerpen werd ingenomen. De Staten-Generaal hadden zich, naarmate de Spaanse verovering vorderde, geleidelijk naar het Noorden teruggetrokken : van Brussel over Antwerpen naar Middelburg, om zich uiteindelijk in Holland te vestigen.

De Prins van Oranje heeft nooit zijn ideaal der Zeventien Verenigde Provinciën prijs gegeven : « het is te cleen om ghedeelt te blijven ».

Toen hij op 10 juli 1584 te Delft werd vermoord was tevens het lot geworpen over de staatkundige eenheid der Nederlanden : « Mon Dieu, aie pitié de moi et de ce pauvre peuple ! »

Weliswaar werd Brabant gedeeltelijk door Prins Maurits opnieuw bezet. Maar zoals Prof. Geyl het zegt : « het ging dit maal niet langer om „bevrijding” maar om „verovering” ». Met het oog op een volledig meesterschap over de Scheldemonding werd ook Zeeuws-Vlaanderen « veroverd ». Zo ontstonden de Generaliteitslanden : een wingewest voor het Hollandse schiereiland.

En zo ontstonden ook de grenzen, die het Noorden van het Zuiden gingen vervreemden. De Hollandse Republiek der zeven provincies is geboren, en de Nederlandse natie begint, wat Knuvelder zeer kenschetsend heeft genoemd, hare « overwintering op het Hollandse schiereiland ».

Maar bij het voltrekken van de scheiding manifesteerde zich nogmaals de Nederlandse eenheid. Duizenden Vlamingen en Brabanders hebben voor het Spaanse wapengeweld de wijk genomen naar het veilige Noorden en hebben er een zeer belangrijk aandeel genomen in de Hollandse glorie-tijd : de bekende werktuigkundige Simon Steven was een Bruggeling evenals Gommarius, de leider van de Contra-Remonstraten. Vondel en de historicus van Meteren kwamen uit Antwerpen. De eerste tocht om de weg naar Indië te vinden was het initiatief van twee Zuidnederlandse kooplieden : de Moucheron en Lemaire. Namen als Lipsius, Plancius e.a. staan roemrijk vermeld in de Hollandse geschiedenis.

In 1570 telde Amsterdam 30.000 inwoners, in 1622 105.000, hetzij een bevolkingsgroei van 75.000, waarvan één derde 25.000 herkomstig was uit de Zuidelijke Nederlanden. Daarvan waren niet minder dan 820 Antwerpenaren, die zich te A'dam gingen vestigen na de val der stad in 1585.

Leiden kende in dezelfde periode een bevolkingsgroei van 12.600 inwoners tot 45.500 (hetzij 32.000) waarvan de helft herkomstig uit de Zuidelijke Nederlanden.

**

U weet hoe het verder is gegaan.

Wanneer men de cultuurgeschiedenis van het volk in de Zuidelijke, de Spaanse Nederlanden nagaat, ziet men dat de insijpelende verfransing, begonnen onder

de hertogen van Bourgondië en voortgezet onder de Habsburgse dynastie, aan intensiteit heeft gewonnen tijdens de ongelukseeuwen, die gevolgd zijn op de scheiding der Nederlanden.

De adel was reeds te enemale verfranst onder de Bourgondiërs en de hogere burgerij heeft niet lang gewacht om dit voorbeeld te volgen.

Fransse legers hebben de zuidelijke Nederlanden in alle richtingen doorkruist : de franse cultuur, die onder de grote koningen een zodanige luister ontwikkelde dat alle brandpunten van beschaving, tot Potsdam toe, er door aangetast werden, heeft allerminst onze gewesten gespaard. De hogere bourgeoisie van Den Haag was verfranst in de XVIIIe eeuw en vanzelfsprekend die van Brussel, Antwerpen en Gent niet minder. Waar echter in het Noorden, ondanks de verfransing van de eigenlandse cultuur sterke reserves waren achtergebleven uit de gouden eeuw, daar waren in het Zuiden, na het regnum van Albrecht en Isabella, nog slechts enkele sporadische glinsters van nederlandse beschaving te ontwaren.

Het kon ook bezwaarlijk anders : het Zuiden was grotendeels beroofd van zijn intelligentia en zijn natuurlijke aristocratie, die naar het Noorden waren uitgeweken, — het was het wingewest van een vreemde natie en tevens het slagveld waar de toenmalige grootmogendheden, Spanje en Frankrijk, elkander bevochten. De steden werden platgebrand en het platteland geplunderd en schatplichtig gemaakt aan de huurlegers, met het enige mogelijke gevolg : verwildering, demoralisatie en ontvolking. Volgens een rapport van de Staten-Generaal van 1600 was het Zuiden geworden : « une région affligée, appovrie, branscattée, foullée, pillée ». De talrijke uithangborden op de « estaminets » in de Zuidelijke Nederlanden, die nu nog als opschrift dragen « In de hoop van Vrede » dagtekenen uit deze periode. In de loop van de tachtigjarige oorlog liep de bevolking van de grootste stad der Zuidelijke Nederlanden, Antwerpen, terug van 100.000 (in 1568) tot 55.000 omstreeks 1648 !

De uitkomst van dit alles : de vrede van Utrecht in 1713 en het barrière-trac-taat van 1715 betekenen voor de Zuidelijke gewesten slechts een bestending van de economische ruïne.

De Schelde, de levensader van Antwerpen, bleef gesloten. De Hollandse republiek, daardoor de politiek der Oranje's verloochevend, sloot het rampzalig volkdeel « honend uit zijn palen ». Niet meer naar het Zuiden gaat de belangstelling van Holland, maar alleen naar de zee.

De regenten van Amsterdam en van de grote Hollandse steden, « zij sturen overzee hun koene admiralen... » en van het Zuiden hebben zij een barrière gemaakt om zich te beveiligen tegen Frankrijk, van wie zij wel vriend en bondgenoot willen zijn, maar geen gebuur. Amicus sed non vicus.

Zuid Nederland is voor Holland slechts één grote garnizoenstad geworden, waar zijn soldaten en huurlingen door de schatplichtige bevolking werden onderhouden.

Voor wie de sporen wenst uit te wissen van de bloedige en hatelijke wonden welke gedurende deze twee eeuwen door een alles-behalve broederlijke bejegening vanwege het Noorden werden veroorzaakt, is het noodzakelijk die onverdoezeld bloot te leggen.

Er is gedurende deze periode meer dan één kans geweest om te herenigen wat bijeen hoorde en bij herhaling hebben de Stadhouders, de opeenvolgende Oranje's getracht die kansen te benuttigen. Toen Frederik Hendrik, na één voor één al de steden van Brabant te hebben heroverd, op het punt stond ook Antwerpen in te nemen, werd zulks hem onmogelijk gemaakt door de Amsterdammers. Er waren toen reeds genoeg « Generaliteitslanden » binnen het staatsverband en een aanwas van deze veroverde gebieden kon de bestuurlijke taak

slechts verzwaren, zonder het nut ervan te verhogen. Antwerpen kon men van de zee afgescheiden houden, men kon de Schelde gesloten houden, zolang Antwerpen niet in het Rijksverband lag... Liever zag men de helft van het eigen volk ten onder gaan, dan één van zijn economische posities prijs te geven.

De wijze waarop Holland en Engeland samen jacht hebben gemaakt op de schepen van de « Overzeesche Handelmaatschappij » onder het Oostenrijks bewind te Oostende opgericht, spreekt in dit opzicht voor zich zelf.

Op het einde van deze periode breekt in Brabant een opstand los tegen het Oostenrijks bewind. Sommige leiders van deze opstand hebben aan Holland nogmaals voorstellen gedaan tot een federatieve hereniging, maar ook dan blijkt nogmaals dat de regentengeest niet dood was en dat men in het Noorden voor zich zelf nog steeds alle heil zag in een onderjukt en onmondig Zuiden.

Zo waren de Zuidelijke Nederlanden van de éne voorgedij onder de andere geraakt, steeds beloerd door Frankrijk, de ervvijand van eeuwen her. Lodewijk XIV die op een doelmatige wijze de traditionele politiek van Frankrijk voortzet, de drang naar een natuurlijke grens in het Noord-Oosten, de drang naar de Rijn, had reeds tijdens de Frans-Spaanse oorlogen belangrijke gedeelten van het Zuid-Nederlands territorium ingepalmd : St-Omaars, Cassel, Duinkerken.

Deze politiek wordt voltooid door de Franse Republiek, die in een oorlog tegen Oostenrijk, het Zuiden eenvoudigweg annexeert.

Van nu af wordt de verfransing systematisch doorgevoerd : alles wat aan het verleden herinnert wordt vernietigd. Het oud-vaderlands recht wordt vervangen door het Franse recht. Alle instellingen worden afgeschaft : de territoriale indeling wordt op frans-centralistische leest geschoeid en zo ontstaan de huidige Belgische provinciën, die overigens aan geen enkele historische of etnische realiteit beantwoorden, als evenveel franse departementen. Met geweld wordt het regime van 1789 in België ingeburgerd. Weliswaar heeft dit alles op enig verzet gebotst vanwege de plattelandsbevolking, maar in de steden was de burgerij reeds te sterk aangetast door de culturele verfransing en door het revolutionair liberalisme, om ook maar de minste weerstand te bieden.

Van national gevoel was er in het Zuiden geen sprake meer : het was dood en schijnbaar definitief.

Pas twintig jaar later werd ook de Hollandse republiek bij het keizerrijk van Napoleon ingelijfd.

Het behoeft geen betoog dat het Zuiden, gedurende deze periode nog meer gedifferentieerd werd van het Noorden. In zijn leiding gevende standen werd het om zo te zeggen geestelijk met Frankrijk geassimileerd, terwijl de Franse bezetting, die in Holland slechts korte tijd heeft geduurd, aldaar juist een prikkel is geweest om er het nationaal verzet tegen de vreemde heerschappij te verscherpen.

Het is vooral deze zeer verschillende geestesoriëntering, die er zal toe bijdragen om gedurende de volgende periode van onze gemeenschappelijke nederlandse geschiedenis, het werk der vereniging te bemoeilijken en na korte tijd te doen mislukken.

*

**

Indien ik hier vandaag tot Uw vergadering het woord voer in het Nederlands, indien er op dit ogenblik in België Nederlands en Nederlandse dialecten worden gesproken door vijf miljoen Vlamingen, Brabanders en Limburgers, dan hebben wij dit grotendeels te danken aan die korte periode gedurende de-

welke de Nederlanden herenigd werden onder het gezag van Koning Willem I, en vooral aan de taalpolitiek die hij heeft gevoerd.

Willem I had tijdens zijn ballingschap in Engeland het nooit vergeten politiek ideaal zijner voorvaders, niet prijsgegeven. « Reeds lang, zo schrijft Gerretson ergens, vóór 1815 zag hij niets anders dan het herstel der verenigde gewesten en beschouwde dit ook als een familietraditie ».

Hij is het vooral geweest, die Engeland heeft warm gemaakt voor een herstel der Nederlandse eenheid, en aan de bondgenoten heeft hij met klem gewezen op de noodzakelijkheid, voor het bewaren van de vrede in Europa, van een sterke staat tussen Frankrijk, Engeland en Pruisen.

Willem I had begrepen welke prachtige economische eenheid het verenigd Nederland kon vormen, gelegen aan de delta van de drie grote west-europese stromen. Dààrom heeft hij getracht aan de Hollandse belangstelling een zuidelijke en continentale richting te geven en dààrin is hij niet geslaagd. Vooral onder impuls van zijn minister van Maanen, die juist dààrom te Brussel bij de verfranste bourgeois-caste zo gehaat was, heeft hij getracht in het Zuiden een nederlands-nationale politiek te voeren, die er op gericht was de verschillen tussen Noord en Zuid zoveel mogelijk uit te wissen. Dààrom deed hij alles wat mogelijk was voor de bevordering der Nederlandse taal in het Zuiden en decreterde hij haar tot de énië officiële van het Rijk.

Hij heeft bruggen geslagen van het Noorden naar het Zuiden : hij stuurde geleerden uit die het Zuid-nederlandse volk in het Nederlands zouden onderwijzen : de Amsterdamse pastoor Matthias Johannes Schrant, die de grondlegger is van de Gentse Universiteit ; Kinker, Thorbecke en Potgieter, de vriend van Jan Frans Willems, de vader der Vlaamse Beweging.

Maar ondanks alles hebben noch het Zuiden noch het Noorden de nationale politiek van de koning begrepen.

Het zou ons te ver leiden, en het ligt overigens buiten het bestek van deze lezing, al de oorzaken na te speuren die geleid hebben tot de scheiding van 1830. Maar toch wil ik U terloops attent maken op enkele van de meest bepalende van die oorzaken.

Vooreerst dient vastgesteld te worden, dat bij de hereniging allerminst rekening gehouden werd met de geestesgesteldheid der inwoners. Zonder enige voorbereiding der geesten, werden de beide Nederlanden, — zeer ongelijke en vijandig-gezinde broeders, — onder het zelfde dak geplaatst. Meer nog : de Belgische provinciën werden bij de aanvang niet beschouwd als een medesubstantieel deel van het Rijk, maar veeleer als een aangehecht gebied, een uitbreiding van het grondgebied (un accroissement de territoire) dat ten slotte door de Hollanders geregeerd werd. Weliswaar zouden Den Haag en Brussel om beurten hoofdstad zijn van het Rijk, uit welke bepaling reeds blijkt dat een zekere dualiteit binnen de grenzen bewaard bleef, maar de nieuwe grondwet bepaalde dat de Belgische gewesten slechts evenveel vertegenwoordigers zouden hebben in de Staten Generaal, als de Hollandse provinciën, die nochtans méér dan een miljoen inwoners minder telden. Dat was zoiets als de geografische senaat, die onze drie en een half miljoen Waalse landgenoten thans aan de vijf miljoen Vlamingen willen opdringen. Dergelijke bepalingen konden slechts begrijpelijke gevoeligheden in het Zuiden kwetsen.

De plattelandsbevolking in Vlaanderen en Brabant stond toentertijd zeer sterk onder de invloed van de katholieke geestelijkheid, die vrijwel de politieke reacties van deze gewesten bepaalde: En deze clerus was niet alleen clericaal, hij was ultramontaans. Wij kunnen ons dit nu haast niet meer voorstellen, maar het feit dat « het beginsel der Godsdienstvrijheid » voor het ganse Rijk in de Grondwet werd vastgelegd, gaf aanleiding bij de katholieke geestelijkheid

om tegen de Grondwet en ook tegen het bewind een hevige campagne te beginnen, die bij de katholieke bevolking ontstemming en verbittering opwekte. De katholieke geestelijkheid eiste dat de nieuwe Grondwet van het Verenigde Koninkrijk de Katholieke kerk als de officiële Kerk der Zuidelijke Nederlanden zou erkennen. Zeer opmerkelijk is het dat deze onverdraagzame actie vooral werd geleid door de franse bisschop van Gent, Mgr. de Broglie.

In Wallonië en Brussel waren het de liberalen die de hoofdtoon van de politieke gezindheid aangaven, omdat deze gewesten uiteraard het sterkst door de ideeën van de Franse revolutie beïnvloed waren geworden. Het zijn de liberalen geweest, die aanvankelijk in België de sympathisanten waren van het nieuwe regime, maar ook hen heeft de Koning, door zijn autocratie, van zich verwijderd. Hij nam scherpe maatregelen tegen de Brusselse journalisten, die zijn politiek bestreden en voor het Parlement een grotere invloed vroegen in het staatsbestel. De liberale Belgische oppositie in het Parlement streed niet tegen Holland en voor de scheiding, maar voor het invoeren in het Rijk van een reeks hervormingen, die in strijd waren met de verlichte, liberaal-autocratische regeringsopvatting van de koning. Bij de liberalen is de scheidingsgedachte niet als zodanig opgekomen, maar zij kwam voort uit het feit, dat zij als oppositie steeds de ganse deputatie uit Holland, die door dik en dun de politiek van de Koning goedkeurde, tegen zich opgesteld zag.

De revolutie van 1830, indien men bij deze onbeduidende straatrel wel van een revolutie mag spreken, heeft de meeste gematigde liberale leiders in België verrast. Zó hadden zij het eigenlijk niet bedoeld. Zij beoogden slechts « liberale » concessies af te dwingen van de Koning en zij hadden heel wat medestanders in het Noorden, waar zelfs het leger zo liberaal was « dat het, ondanks de Koningstrouw van het overgrote deel der officieren, in de critieke ogenblikken verlamd was, niet alleen door de omstandigheden, maar vooral door de geest die het beheerste. Men kan nu eenmaal niet met de degen bestrijden, wat men met het hart aanhangt ». (Gerretson).

Het zijn vooral enkele zeer vooruitstrevende jong-liberalen, die gebruik hebben gemaakt van de algemene verbouwereerdheid en van de besluiteloosheid van de Koning om hun revolutionaire en vooral pro-franse plannen in werkelijkheid om te zetten.

De meeste Hollandse liberalen, toen zij zagen dat het in België ernst werd, lieten hun aanvankelijke sympathie voor de revolutionairen in het Zuiden varen om gemeen front te maken, niet tegen de revolutie, maar... tegen de « Belgen ».

Ook de taalpolitiek van de Koning heeft daarenboven een groot gedeelte van de politieke Oberschicht in het Zuiden ten zeerste misnoegd, niet alleen in Wallonië, maar zelfs in Vlaanderen, Brabant en Limburg. Het Frans was de voertaal geworden van de bourgeoisie, van haar ganse maatschappelijke en intellectuele bedrijvigheid en zij duldde niet dat het Nederlands, dat zij niet of minder goed kende, haar door een reeks wettelijke voorschriften, als de enige officiële taal in de Dietsse gewesten werd opgelegd. De vierde stand, die uit de noodzakelijkheid des middels, aan de volkstaal getrouw was gebleven, had op dat ogenblik nog niet de minste politieke zeggenschap.

Al deze tegenstellingen werden aangewakkerd door de agenten van de franse politiek, die zich, na de Restauratie, als politieke uitwijkingen in de Zuidelijke Nederlanden hadden gevestigd.

Geen enkele gelegenheid hebben zij laten voorbijgaan om de animositeit tegen het Noorden aan te wakkeren en de ogen steeds opnieuw naar Frankrijk te richten. Dat zij daarbij geïnspireerd werden door de traditionele Franse politiek, zal wel niemand ontgaan, die weet dat het Verenigd Koninkrijk werd opgericht als een bolwerk tegen het Franse imperialisme. De Fransen, tot welke gezind-

heid zij zich ook bekennen, blijven toch altijd vóór alles Fransen. Dat was toen zo en het is ook heden ten dage nog altijd waar. En Frankrijk, dat van de Revolutie en dat van Napoleon en dat van de Restauratie, had slechts één bedoeling, — hoe dan ook maar zo gauw mogelijk — zijn invloedssfeer over Zuid-Nederland opnieuw te laten gelden. Dit blijkt des te duidelijker, wanneer men ziet welk aandeel de Franse uitwijkingen in de rebellie te Brussel hebben gehad en hoe in 1831 het officiële Frankrijk, tijdens de tiendaagse veldtocht een leger naar België stuurde om er de onafhankelijkheid te verdedigen tegen de Hollandse vorst.

1830 is in werkelijkheid een « Franse commune geweest op Nederlands territorium » : een liberale revolutie die gevolgen heeft gehad welke de geestelijke leiders van de beweging zelf allerminst hadden voorzien en gewild.

**

De nationale politiek van Koning Willem heeft weinig directe resultaten gehad. Vlaanderen was er geestelijk niet rijp voor. Er was geen nationale geest in het Zuiden, waar de Franse intoxicatie, de intoxicatie der gedachten en der mentaliteit, nog veel te diep aanwezig was. De nationale politiek van de Koning heeft overigens even weinig weerklank gevonden in het Noorden, waar men de vreugde, omdat de vereniging een einde had genomen, niet onder stoelen of banken stak.

En toch heeft deze politiek één verdragend gevolg gehad : zij heeft de Vlaamse Beweging na 1830 doen geboren worden en verder mogelijk gemaakt.

En het is dank zij de Vlaamse Beweging, dat het Nederlands in Vlaanderen niet ten onder is gegaan, zoals het in Frans Vlaanderen ten gronde werd gericht, maar dat het integendeel tot een hoogbloei is gekomen, die het in het verleden nooit heeft gekend.

**

U hebt mij uitgenodigd U te spreken over de Nederlandse eenheid, en wij hebben zo even een vluchtige blik geworpen op die eenheid in de voorbije eeuwen.

Wat is er van die Nederlandse eenheid overgebleven ?

Kan men heden ten dage nog spreken van een Nederlandse natie en kan men vooral nog spreken van een Nederlands volksbesef in de Nederlanden ?

Groen van Prinsterer heeft in zijn « Verspreide Geschriften » een definitie gegeven van de natie en de staat :

« Wat is eene natie ? een grote familie. Wat is een staat ? eene verzameling van mensen onderworpen aan hetzelfde bestuur. Eenheid van afkomst, blijkbaar in taal, zeden en karakter, maakt het wezen uit der volkeren ; eenheid van regering dat der onderscheiden Staten. De eene vereeniging is onwillekeurig, een band der bloedverwantschap, in de natuur zelve gegrond ; de andere, — wanneer zij niet een gevolg is der eerste —, toevallig, door geweld, of onderling belang, of eenvoudig door de algemene staatkunde gevormd. De natie is niet altijd de bevolking van de Staat ; zij kan het zijn ; zij is het dikwijls ; maar het denkbeeld van een staat is niet onafscheidelijk van het wezen ener natie. »

Het lijkt mij dat wij met deze beschouwingen van Groen, al zijn ze reeds meer dan honderd jaar oud, vandaag nog in méér dan een opzicht winst doen.

Zij leren ons dat men wel van een Belgische Staat, maar bezwaarlijk van een Belgische natie kan spreken. En dan tonen zij ons ook aan dat de Neder-

landse natie zo weinig met het Koninkrijk der Nederlanden samenvalt, dat er zelfs in niet minder dan twee staten daarbuiten, in België en in Frankrijk, ook nog een deel daarvan is te vinden.

Het zal wel niet ernstig kunnen worden betwist, dat al de Nederlanders, van Delfzijl tot Duinkerke, of zoals Gezelle het zei, van den Dollart tot de Kwinte, een gemeenschappelijke afstamming hebben, dat er tussen hen een « band der bloedverwantschap bestaat, in de natuur zelve gegrond ». — Dat kan nog minder betwist worden voor de Vlamingen, of zij in Frans Vlaanderen, of in België of in Zeeland leven, voor de Brabanters van boven en beneden de grens en zeker niet voor de Limburgers van weerszijden van de Maas.

En dat er een eenheid van taal bestaat tussen de Nederlanders in Nederland en België kan ook niet worden geloofend.

Eigengereide Hollanders zullen wel eens smalend spreken over de ongehouden dialecten, die door de « Belzen » worden gesproken. Persoonlijk vind ik ze niet lelijker dan het beschaafd Amsterdams of Rotterdams dat wij vaak door de ether te horen krijgen. Ten slotte is er heel wat minder verschil tussen ons Nederlands en dat van boven de rivieren, dan tussen het Frans uit de Provence en dat van Normandië, dan tussen het Oostenrijks Duits en dat van Hamburg.

Het volkskarakter zal in het Noorden en het Zuiden wel sterk gedifferentieerd zijn, vooral onder invloed van de godsdiensten die ongetwijfeld hun stempel op de volksaard hebben geslagen, door het gescheiden leven, in verschillende staatsverbanden, door de inwerking van het geestelijk klimaat aan de andersgeoriënteerde Universiteiten en scholen, het gemeenschapsleven, etc.

Maar dan stel ik de vraag of men in Nederland zelf wel kan spreken van één volkskarakter. Professor Huizinga heeft destijds een schitterende verhandeling geschreven over « Nederlands Geestesmerk », maar dat Geestesmerk, zoals Huizinga het heeft uitgepluisd, past niet op alle Nederlanders. Het past niet op de Zuid-Nederlanders beneden de rivieren, naar mijn mening niet op de Zeeuwen en allerm minst op de Brabanders en de Limburgers en ook niet op de Friezen, die allemaal meer naar het platteland georiënteerd zijn, terwijl het Noordnederlands geestesmerk « steeds » georiënteerd is. Daarbij is het duidelijk dat het « Hollandse » volkskarakter ongetwijfeld ook het volkskarakter in de Zuidelijke provincieën van Nederland is gaan beïnvloeden, zoals het protestantisme ook zijn stempel heeft geslagen op het Nederlands katholicisme, wat deze zuid-nederlanders dan weer onderscheidt van de zuid-nederlanders in België, die op hun beurt de geestelijke invloed hebben ondergaan van het eeuwenlang samenwonen met de Walen en die daardoor in hun doen en laten wel een tikje Frans georiënteerd zijn.

Ik heb daarnet gezegd dat wij met de definitie van Groen van Prinsterer nog in meer dan één opzicht winst kunnen doen. Het lijkt mij echter niet meer verantwoord om hier en nu de gedachte der Nederlandse eenheid te willen stoelen op een natiebegrip. Er is thans geen natie, die de gehele Nederlandse cultuurgemeenschap omvat, omdat er juist in de brede lagen van het volk in Noord en Zuid geen saamhorigheidsgevoel is en geen Nederlands bewustzijn : een bewustzijn van zich gebonden te gevoelen in het verleden en in de toekomst, een wil om één te zijn. Dat bewustzijn bestaat noch in het Noorden, noch in het Zuiden.

Zelfs een begrip voor de problematiek van het Vlaamse volksdeel, een belangstelling voor de strijd van de Vlamingen om hun Nederlandse volksaard te bewaren en om de culturele achterstand op te ruimen, waarin zij tengevolge van

eeuwen lange verdrukking en achteruitstelling zijn geraakt, die vind ik niet in de brede lagen van het volk in Nederland.

Ook in Vlaanderen bestaat dat Nederlands nationaal bewustzijn niet. Het anti-Hollands ressentiment, zij het vaak onbewust, leeft nog steeds na. In de kringen van de Vlaamse intellectuelen leeft wel het besef, dat men het zonder een sterk Nederlands achterland, waar men tegen aanleunen kan, onmogelijk kan stellen. Men is in Vlaanderen verstandelijk groot-Nederlands, maar in de werkelijkheid blijven de meeste flaminganten « met een Hollander op de neus rondlopen ».

Evenmin als in 1815 bestaat er thans in Noord of in Zuid een beduidende geestestroming, die als een staatsvormende kracht voor de Nederlandse natie zou kunnen gelden.

Overigens lijkt het mij onjuist te stellen dat aan een volks- of cultuurgemeenschap noodzakelijk een « staatsbegrip » moet beantwoorden. Oostenrijk en Zwitserland zijn volwaardige leden van de Duitse cultuurgemeenschap zonder dat er een staatkundige band bestaat tussen deze landen en b.v. de Bundesrepubliek.

Ik kan mij zeer goed voorstellen, dat de Nederlandse cultuurgemeenschap, die in België leeft, in dat staatsverband tot volwaardige Nederlandse ontwikkeling kan komen wanneer daartoe de voorwaarden worden geschapen d.w.z. wanneer van overheidswege in België alle maatregelen worden getroffen om de Nederlandse gemeenschap in haar integriteit te beveiligen en wanneer de staat niet te kort schiet in de taken, die hij normaal in de cultuurzorg te vervullen heeft.

Die voorwaarden te scheppen is de taak van de Vlaamse Beweging : het is een interne Belgische aangelegenheid, die de Vlamingen zelf hebben op te lossen. Van Nederlandse zijde moeten de Vlamingen hierbij wél kunnen rekenen op een actieve sympathie en een medelevende belangstelling. Het wel en het wee van de Nederlandse cultuurgemeenschap, waar dan ook, is een gemene zaak, die niemand van ons onverschillig kan laten.

*
**

Indien België en Nederland samen en gezamenlijk een culturele bijdrage willen leveren aan een verenigd Europa, dan zijn daartoe twee voorwaarden te vervullen : in Vlaams België dient de Nederlandse cultuur op een Europees peil te worden gebracht en terzelfdertijd dient er gestreefd te worden naar een zo volledig mogelijke eenheid van de Nederlandse cultuur : de integratie van de cultuur van Noord en Zuid : eenheid van taal, van taalgebruik, van geestesrichting en geestelijk klimaat, met behoud alleen van die verscheidenheden, die van aard zijn om bij te dragen tot de rijkdom en de volle kracht van het geheel.

Het scheppen van de voorwaarden om de Nederlandse cultuur in België op een hoger peil te brengen is, zoals ik zoëven zegde, een interne Belgische aangelegenheid. Over de resultaten die werden bereikt en over de verdere ontwikkelingsmogelijkheden in een nabije toekomst kan men zich optimistisch en ook pessimistisch uitlaten. Niet zo heel lang geleden heeft iemand in een onzer tijdschriften de vraag gesteld : « Heeft de Nederlandse Cultuur nog een toekomst in België ? » en hij beantwoordde die vraag negatief op grond van een aantal overwegingen, die op een eerste gezicht niet zo maar van de hand konden worden gewezen. Wie echter weet van waar wij vertrokken zijn, en dat vertrekpunt hebben wij daareven samen bekeken, en daarbij objectief wil erkennen wat er sedertdien werd verwezenlijkt, die zal moeten erkennen dat de culturele ontwikkeling van Vlaanderen alles behalve een verloren

zaak is. Dat een groot aantal Vlamingen echter deze ontwikkelingsgang wenst te zien bespoedigen en daarbij vaak ongeduldig wordt, is iets wat men hen bezwaarlijk kan verwijten. De Belgische Staat zal een actieve cultuurpolitiek in zijn regeringsbeleid moeten schrijven om juist de Vlaamse achterstand in een minimum van tijd in te halen.

De integratie van de Nederlandse cultuur van Noord en Zuid is een aangelegenheid die niet alleen onze respectieve staten aanbelangt, — en hier kunnen wij ons slechts verheugen in datgene wat reeds werd gedaan in het kader van het Belgisch-Nederlands cultureel akkoord, — het is een zaak die door ieder van ons, op een actieve wijze, dient te worden gediend.

De eenheid kan onmogelijk worden hersteld, waar het nodig is en bewaard, waar zij bestaat, indien er niet een intens geestelijk en derhalve persoonlijk verkeer is tussen de mensen van Noord en Zuid. Waar dat voortdurende persoonlijk contact niet aanwezig is, ontstaat vervreemding en differentiatie met al de kwalijke gevolgen van dien. Het gescheiden leven in meer verschillende staten, en vooral gecentraliseerde staten, waar alle wegen leiden naar een of een paar centra, naar verschillende attractiepolen, is een sterke belemmering voor dat verkeer. De grenzen belemmeren het verkeer.

Dat wist men reeds 100 jaar geleden, toen iemand op het Nederlands Congres te Amsterdam in 1850 zegde: « Geeft ons een trein, geeft ons een telegraaf... »

Levend in twee verscheiden staten, moeten de Nederlanders en de Vlamingen er samen voor zorgen, dat hun staatkundig gescheiden zijn niet meer belemmerend werkt op hun onderling cultureel verkeer.

En daartoe is er in 1961 meer nodig dan een trein en een telegraaf: daartoe zijn een aantal materiële voorzieningen nodig: talrijke communicatiemiddelen, goede wegen, die Noord en Zuid gemakkelijk bereikbaar maken; veelvuldige treinverbindingen en buslijnen; volledige gelijkschakeling van de posttarieven, ook voor de drukwerken, van de telefoon- en telegraaf-tarieven.

Via de organismen tot bevordering van het toerisme moeten de Nederlanders en de Vlamingen aangezet worden om elkanders land te bereizen en te leren kennen in al zijn aspecten.

**

Gelukkig in dat opzicht is het tot stand komen van de Benelux. Ook de Benelux moet er naar streven een onbelemmerd personen- en goederenverkeer tot stand te brengen tussen onze landen. Reeds thans is het personenverkeer tussen onze landen in een niet onaanzienlijke mate toegenomen en wanneer alle belemmeringen zullen zijn weggenomen, zal de bekendheid met elkanders toestanden en verhoudingen nog vergroot worden.

De mogelijkheid bestaat m.i. om binnen het raam van de groeiende economische Unie der Lage Landen een zodanige culturele en persoonlijke verkeersstroom tot stand te brengen, dat de staatsgrenzen hierbij geen belemmerende rol meer spelen.

Wij moeten niet alleen aan elkanders scholen en universiteiten kunnen studeren, het moet ook een gewoonte worden zulks te doen. Met het oog daarop dient er niet alleen gestreefd te worden naar een zo grondig mogelijke integratie van onze onderwijsystemen, maar ook naar de gelijkschakeling van de diploma's met het daaraan verbonden effectus civilis: Nederlanders moeten in België kunnen onderwijzen en omgekeerd.

Het wil mij voorkomen dat juist de aanwezigheid van een aantal Nederlandse leerkrachten in onze Vlaamse scholen de eenheid van het taalgebruik in hoge mate zou bevorderen.

Meer en meer moeten gelijkgerichte tijdschriften gemeenschappelijke redacties krijgen, al zal zulks in den beginne wel enige praktische moeilijkheden opleveren.

In zijn zeer belangrijk werk « In vrijheid herboren, Katholiek Nederland 1853-1953 » heeft Prof. L. J. Rogier, bij het bespreken van de recente culturele ontwikkeling het beginsel van de samenwerking tussen Noord en Zuid behandeld. Hij stelt vast dat de tijdschriften « Streven » en « Kulturleven », naar de beste tradities en in de geest van Alberdingh Thijm, door het toepassen van dit beginsel een mogelijkheid scheppen van vooruitgang, evenals dit trouwens reeds gebeurde en nog wordt voortgezet door « Dietse Warande en Belfort ».

Sedertdien heeft ook het progressistische katholieke tijdschrift « De Maand » een gemengde Nederlands-Vlaamse redactie gekregen.

Het is mijn overtuiging dat een dergelijke praktische samenwerking, die ook reeds werd toegepast door een aantal geïllustreerde bladen als « Panorama », « Libelle » en « De Post » om er maar een paar te noemen, met zeer veel succes zou kunnen worden aangewend door beroepsbladen en gespecialiseerde tijdschriften op het gebied der techniek, de land- en tuinbouw, etc., etc.

Daar waar dagbladen voor het gehele nederlandse taalgebied praktisch niet te verwezenlijken zijn, zouden wij ertoe moeten komen dat de intellectuele Vlamingen de gewoonte krijgen om naast hun eigen krant ook een Nederlandse te lezen en omgekeerd, al was het maar om het leven in het andere land « bij te houden » en in dezelfde mate waarin onze franstalige landgenoten doorlopend Parijse kranten en weekbladen lezen. In elke onderstelling dienen onze kranten er voor te zorgen dat de berichtgeving over het politieke en culturele leven in het andere land, van dien aard is, dat de lezers met dat leven zo vertrouwd geraken als met het leven in eigen land.

Nog heel wat dient er te worden gedaan om de boekverspreiding zodanig te organiseren, dat men onbeperkt kennis kan nemen in de boekhandel van al het degelijke wat in onze beide landen het licht ziet.

Er moet nog meer samenwerking komen op het gebied van het toneel, van de film en vooral van radio en televisie; alhoewel er, vooral wat de televisie betreft, gedurende de jongste maanden een zeer lofwaardige inspanning werd gedaan om een voortdurende samenwerking tot stand te brengen.

Wanneer de integratie zo ver zal zijn gevorderd, dat Nederland en Vlaanderen, in een rijke verscheidenheid, een gelijkwaardig aandeel zullen nemen in de Nederlandse culturele eenheid, dan zullen de voorwaarden ook geschapen zijn waarin België en Nederland gezamenlijk hun bijdrage kunnen leveren, de Nederlandse bijdrage, aan het eenwordende Europa.

Wel lijkt het mij niet alleen wenselijk, maar ook noodzakelijk om de integriteit van de Nederlandse cultuurkring tegen elk cultuurimperialisme van buiten af te beveiligen. Het cultuurimperialisme van bepaalde naties in Europa zal nog wel niet helemaal zijn uitgestorven omdat een aantal verstandige politici zich beijveren om de politieke en economische integratie van het oude avondland te realiseren. In die integratie schuilt juist voor de kleinere culturele gemeenschappen een groter gevaar, vanwege het feit, dat juist de grotere naties het in de geplande eenheid voor het zeggen zullen hebben.

In dat verband zou ik een woord willen herhalen van dr. H.J. de Vos, de man die zoveel praktisch werk heeft verricht bij de uitvoering van het Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord: « Wij hebben de wind in de zeilen om

het ruime sop van de Europese wateren te kiezen. En, aan de andere kant, waarom zouden wij ons niet kunnen handhaven, wij 16 miljoen Nederlanders? Wij kunnen rekenen op de rustige en onvermoeibare kracht van de dijkenbouwers en de winners van land op zee in het Noorden; wij kunnen rekenen op de beweeglijke traditionele Vlaamse opstandigheid en querulentie, het zout in de nieuwe gebonden geestesspijzen ».

Ik meen, dat wij met hem de toekomst van onze Nederlandse cultuur, met een gematigd, maar volkomen gerechtvaardigd optimisme kunnen tegemoet zien.

En dat optimisme zal nog meer gerechtvaardigd zijn, wanneer morgen niet enkele tientallen, maar duizenden Nederlanders de hoog van hun liefde en activiteit zullen spannen over het gehele Nederlandse taalgebied.

Indien wij, met eendrachtigen herte ende wille, en met zovelen als mogelijk, aan dit werk gaan laboreren, dan geloof ik dat in de Nederlanden een nationaliteitsbesef zal groeien, waarin al de particularistische tendenzen als van zelf zullen verdwijnen.

Ik zou deze lezing willen eindigen met een visionair beeld van de grote Groot-Nederlander die Prof. dr. C. Gerretson is geweest :

« De geschiedenis staat niet stil : de tragische episode van 1830 is niet de laatste in de geschiedenis der Nederlanden.

Er is een reden om deze waarheid in herinnering te brengen.

Er was eens een koning, genoemd Knoed, die oud en der dagen zat zich door zijn hovelingen naar het strand der zee liet dragen om in senielen machtswaan-zin den vloed te gelasten niet verder op te komen.

Wat er van koning Knoed is geworden meldt de historie niet. Vermoedelijk is hij tengevolge van zijn voorgeschreven gedragslijn naar de haaien gegaan. Maar het geslacht van koning Knoed is geenszins uitgestorven : het teelt nog welig voort in de Europese diplomatie. Ook zij, in hun onnozelen waan zouden den vloed willen bevelen stil te staan.

Maar de vloed rijst, rijst, langzaam maar onweerstaanbaar en hij zal, zo God het wil, blijven rijzen tot het ongelukkige jaartal dat misdaad en dwaasheid in de Dietse stranden hebben geschreven, door de louterende branding des Tijds zal zijn uitgewist ».

Mr. Willem MELIS.

	Vlaanderen	Wallonië
Bevolking	58 %	42 %
Kinderen	68 %	32 %
Dienstplichtigen	67 %	33 %
Officieren	35 %	65 %
Leerlingen M.O.	55 %	45 %
Studenten	38 %	62 %
Werklozen	70 %	30 %
Sparen	65 %	35 %
Krediet aan de Nijverheid	45 %	55 %

De Vlaamse Aktiekomitees

Vlaams Aktiekomitee Brussel Taalgrens. — De betekenis van de randgemeenten. — Dokumentatie.

I. — DE BETEKENIS VAN DE RANDGEMEENTEN IN HET GEHEEL VAN DE HUIDIGE VLAAMSE STRIJD.

Om deze betekenis te schetsen kunnen wij niet beter doen dan het hiernavolgende te lichten uit het laatste memorandum van het Aktiekomitee.

De konkrete objektieven van het Aktiekomitee worden als volgt bepaald :

1. *Afschaffing van elke talentelling* in welke vorm of onder welke voorwaarden ook gehouden, met of zonder wettelijke gevolgen.
2. De begrenzing van de Brusselse agglomeratie binnen de 19 gemeenten van de huidige agglomeratie.
3. De oplegging aan de Brusselse gemeentebesturen van de volledige en werkelijke gelijkheid van het Nederlands en het Frans.
4. *De afschaffing van alle vormen van taalfaciliteiten in de Brusselse randgemeenten* ; o.m. in de vier gemeenten waar ze in 1954 abusief werden toegestaan, nl. Drogenbos, Kraainem, Linkebeek en Wemmel.
5. De afschaffing van faciliteiten aan franstaligen onder vorm van het uitreiken van tveetalige formulieren of drukwerken of het ter beschikking houden van dergelijke formulieren in het Vlaamse land, vooral naar aanleiding van de aanstaande volkstelling.
6. De vastlegging van de taalgrens met teruggeving van het sedert 1930 verloren gegaan gebied, o.m. in Overmaas en in de streek van Edingen en Moeskroen.
7. De uitschakeling van alle uitingen van verfransing in Vlaanderen als : Franse klassen en transmutatieklassen en het opnemen van schoolplichtige kinderen uit het Vlaamse land in Franse klassen van de Brusselse agglomeratie of van Wallonië.
8. De volledige vernederlandsing van het bedrijfsleven in Vlaanderen langs wetgevende weg, enige waarborg voor de economische en sociale ontvoogding van de Vlaamse volksmens.

Het Aktiekomitee herinnert bovendien aan de verklaringen en moties, waarin werden afgewezen alle taalkompromissen en wetsontwerpen, die met de hierboven uiteengezette beginselen strijdig zijn en o.m. :

1. het zgn. wetsontwerp Moyersoën ;
2. het taalkompromis van de C.V.P. ;
3. het zogenaamde voorontwerp van de wet Lefebvre.

Het Vlaams Aktiekomitee Brussel en Taalgrens herinnert er ook aan dat de hierboven opgesomde stellingen gegrond zijn op de vijf-punten-resolutie van de Delegatie van de Vlaamse Verenigingen dd. 2 februari 1959, waarin terzake van het statuut van Brussel en de afbakening van de taalgrens de beginselen uitgewerkt in het zgn. Harmel-centrum werden opgenomen.

Zij werden door meer dan 600 Vlaamse gemeentebesturen onderschreven.

Wij brengen hierbij deze vijf-punten-resolutie in herinnering :

1. Er zijn in België twee grote cultuurgemeenschappen : de Vlaamse en de Waalse ;
2. De eerste heeft het Nederlands, de tweede het Frans als voertaal ;
3. Elk van deze twee gemeenschappen moet homogeen zijn : in geen geval mogen de Openbare Machten de vorming en het behoud van taalminderheden in de ene of andere gemeenschap toelaten ;
4. Er bestaat geen Brusselse cultuurgemeenschap ;
5. Er bestaat wel een gebied Brussel, gemeengoed van deze twee cultuurgemeenschappen, waarin Vlamingen en Walen hun eigen taal moeten kunnen behouden en hun cultuur ontwikkelen.

Naast de eis tot *afschaffing van elke vorm van talentelling*, gaat de bekommernis van het Vlaams Aktiekomitee Brussel en Taalgrens thans vooral naar het lot van een acht-tal zgn. « randgemeenten » aan de grens van de Brusselse agglomeratie gelegen waar,

als losprijs voor een zeer problematische sanering van de taaltoestanden in Brussel zelf, volgens sommigen zekere «faciliteiten» of «toegevingen» aan de Franssprekenden zouden moeten worden toegestaan.

Dergelijk voorstel is onaanvaardbaar en wel om de volgende redenen :

Vooreerst omdat dit voorstel van bij de aanvang de ontkrachting zelf betekent van het beginsel van de integriteit der taalgemeenschappen, dat de partijen van de huidige parlementaire meerderheid beweren voorop te zetten. M.a.w. om met de toepassing van dit beginsel een aanvang te maken, zal men het overtreden. Welk vertrouwen zou men nog kunnen hebben in de plannen van een Regering, die haar taak aanvat met het bondweg opzij zetten van de grondbeginselen waarop zij haar aktie beweert te steunen ?

Ten tweede, is dit voorstel onaanvaardbaar omdat het praktisch neerkomt op de toepassing van de veronderstelde resultaten van een niet-gehouden talentelling. Het Vlaams Aktiekomitee wil van geen talentelling onder geen enkele voorwaarde weten. Het wil evenmin weten van de terluiks doorgevoerde gevolgen van een niet-gehouden talentelling.

Ten derde, dient dit voorstel te worden afgewezen omdat nieuwe toegevingen in de randgemeenten eens te meer een funest voorgaande zouden scheppen. Zij zouden inderdaad het bestaan van een franstalig maatschappelijk verband in die gemeenten erkennen en bekrachtigen, wat de eerste stap is naar dezer definitieve inschakeling bij Brussel.

Ten vierde : dat die randgemeenten voor Vlaanderen van levensbelang zijn, klemt des te meer indien men uitgaat van de veronderstelling dat de voor het land noodlottige onbeperkte uitbreiding van de Brusselse agglomeratie zich onder de hoede van de toekomstige regeringen toch zouden voltrekken — wat het Vlaams Aktiekomitee zich evenwel voorneemt met alle te zijner beschikking staande middelen te verhinderen.

Immers, zoals Brussel het wenst, zouden met verloop van jaren zich een half à één miljoen mensen in die randgemeenten komen vestigen en aldus, dank zij de verfransing, het Brusselse overwicht komen versterken. Het is bijgevolg in deze veronderstelling klaarblijkelijk dat die gemeenten Vlaams moeten blijven en een overwegend Vlaamse inwijking moeten ontvangen, indien men wil vermijden dat het Vlaamse land meer en meer in een positie van minderwaardigheid wordt gedrongen ten overstaan van Brussel, dat een aanzienlijk deel van de Vlaamse bevolking zou aanzuigen, en van Franstalig Wallonië.

Uit nationaal en Vlaams oogpunt is het dus onaanvaardbaar dat het Brusselse waterhoofd een nieuwe uitbreiding ten geschenke zou krijgen, wat alle beloften van decentralisatie en dgl. meer praktisch tot wind zal maken. Te meer daar men er mag op vertrouwen dat, welke taalregeling men de Brusselse agglomeratie ook oplegt, een objektieve naleving ervan — laat staan een sanering van de toestanden — op ongehoord verzet zal stuiten en nog vele jaren zal aanslepen, zodat de verfransing nog even veel jaren zal doorwerken.

Ten vijfde is dit voorstel des te meer onaanvaardbaar nu de Vlaamse beweging, o.m. naar blijkt uit de uitslagen van de voorbije verkiezingen, onmiskenbaar de wind in de zeilen heeft. Het is niet op zulk ogenblik dat het Vlaams Aktiekomitee Brussel en Taalgrens bereid is om het even welke koop te dulden. *Het Vlaamse land heeft na 130 jaar onrecht en miskennis van zijn belangen, ja, van zijn bestaan, niets te betalen maar enkel te eisen.*

*
**

De roef van Vlaams grondgebied moet nu ophouden. De Franssprekenden die zich in de Vlaamse randgemeenten van Brussel zijn komen vestigen wisten waar zij aan toe waren. In de praktijk is er in geen enkele van die gemeenten enig probleem zolang men de tweetaligheid erbuiten houdt. Aldus worden in bepaalde randgemeenten, bv. te Dilbeek, jaarlijks duizenden eentalig Nederlandse stukken rondgedeeld *zonder één enkele klacht*. Trouwens dient het herhaald dat de Vlamingen in de Waalse gemeenten bij Brussel : Genval, 's Gravenbrakel, enz. zoals in geheel Wallonië, geen enkel taalrecht kunnen doen gelden ? Welnu, de Vlamingen zijn onder geen enkele voorwaarde nog bereid aan de Franssprekenden meer toe te staan dan zij in de praktijk zelf van deze laatsten kunnen bekomen, d.i. *niets*.

*
**

BESLUIT :

Om al die redenen, welke het belang van de randgemeenten voor het gehele Vlaamse land duidelijk maken, verwerpt het Aktiekomitee in haar geheel, als zijnde vals in haar grondslagen, elke oplossing van de Vlaams-Waalse verhoudingen waarbij met de primordiale eis van de integriteit van het Vlaamse land, ook in de Vlaamse randgemeenten rond Brussel, geen rekening wordt gehouden.

Het zal zijn zienswijze doorzetten : zijn aktie tegen de talentelling en de tweetalige tellingsformulieren heeft zijn macht bewezen.

II. — DE RANDGEMEENTEN : TOESTANDEN EN PROBLEEM IN HET BIJZONDER.

Reeds werd betoogd dat het probleem Brussel en dat van de Vlaamse Randgemeenten in de huidige omstandigheden voor Vlaanderen van levensbelang is. De betekenis van dit probleem werd reeds in 1914 door de heer August Vermeylen scherp belicht toen hij zei :

« Wordt Brussel verfranst, dan blijft ook een deel van de burgerij in de Vlaamse » provincies verfranst. Gelooft niet dat de Vlamingen dan ooit meester zijn te Gent en, » zelfs indien het mogelijk ware, zou de algehele vervlaamsing van Gent niet kunnen » opwegen tegen de algehele verfransing van Brussel. Wordt Brussel ons ontrukkt dan zal » de Vlaamse cultuur, hoe wij ons ook inspannen, tenslotte toch een provinciale cultuur » blijven. Wij mogen ons niet laten onthoofden. Wij staan hier voor geen vraagstuk van » ondergeschikt belang : voor het nationale vraagstuk zelf.

» Een vraagstuk dat staat boven alle partijpolitiek. En daarom zeg ik U „ — het is de » heer August Vermeylen die spreekt — in het volle besef van de ernst van mijn woorden: » Laat U niet ten dode opschrijven, geeft ditmaal niet toe, gaat tot het uiterste... Want » wat wij verdedigen, 't is ons bestaan zelf : wij willen ons niet laten kapot maken ».

Dit citaat toont reeds aan dat het probleem Brussel niet enkel en zelfs niet in hoofdzaak het probleem van de grootstad is.

Het probleem van de grootstad stelt zich voor Brussel inderdaad, maar Brussel is meer dan dat : het is voor Vlaanderen het kernprobleem en de evolutie van Brussel is abnormaal.

Het gaat niet op, zoals sommigen, de daaruit voortvloeiende ontaarding van de Vlaamse gemeenschap een «natuurlijke en onafwendbaar» verschijnsel te noemen. Wij noemen het kortweg «kolonisatie» volgens dezelfde procédés die de Franse onderhorigen in Algerië gebruikt hebben om de fictie van een «Algérie Française» te scheppen.

Wanneer men het probleem Brussel beperkt tot het probleem van de grootstad, wordt het eigenlijke vraagstuk over het hoofd gezien : inderdaad, in tegenstelling met de ontwikkeling van andere grootsteden, gaat dit verschijnsel te Brussel voortdurend gepaard met een belangrijke verschuiving in de taalverhoudingen in het centrum van het land, en deze uitbreiding is meteen de oorzaak van een steeds verder om zich heen grijpende denationalisatie van de bevolking in de omliggende Vlaamse gemeenten.

Daarom bestaat er niet eenvoudig een probleem Brussel. Maar rekening houdend met de betekenis van Brussel als hoofdstad en met de verhoudingen waarin zich hier het verfransingsproces voltrekt, moet dit verschijnsel in een land als België als het belangrijkste en het moeilijkste probleem niet alleen in taalaangelegenheden maar ook op sociaal-ekonomisch gebied, beschouwd worden.

Enkele zeer eenvoudige cijfers zullen dadelijk de omvang en de ernst van het probleem doen inzien.

Eerst en vooral wat de Brusselse agglomeratie zelf betreft. Toen de wetgever in 1932 door het uitvaardigen van de wet op het gebruik der talen in bestuurszaken de taalvrede in het land wilde instellen, was het de bedoeling dat er in de Brusselse agglomeratie een gelijke eerbied voor de twee landstalen zou heersen, zodat beide culturen er naast elkaar tot ontplooiing zouden kunnen komen en Brussel aldus de waarachtige, de waardige hoofdstad van Vlamingen en Walen zou zijn.

Welnu, het aantal meest of uitsluitend Nederlandssprekenden, dat er in 1930 nog 33,69 t.h. bedroeg, is volgens de officiële telling van 1947 gedaald tot 24,24 t.h. Dit bewijst dat de taalwet te Brussel volledig haar doel heeft gemist en dat de verfransingsmachine er onverminderd verder werkt.

Inderdaad, de Brusselse agglomeratie is het gebied dat in België de meest omvangrijke inwijking uit andere landsdelen kent. Het is een feit dat jaren lang de Vlaamse inwijking in belangrijke mate de Waalse inwijking heeft overtroffen. Alleen reeds uit een onderzoek van de kiezerslijsten blijkt dat 27,48 t.h. van de kiezers in de Brusselse agglomeratie inwijkelingen uit de Vlaamse provincies zijn. Niettemin loopt het aantal Nederlandssprekenden steeds verder achteruit.

De taalwet heeft dus te Brussel haar doel gemist. Van een gelijkberechtiging der beide landstalen is in feite niets terechtgekomen. En dit dan ook moeilijk anders, zolang de gemeentebesturen er de vrijheid hebben hun diensten volledig te verfransen en voor de rest zonder de minste sanktie de beschikkingen van de taalwet kunnen blijven overtreden, waar deze de tweetaligheid naar buiten eist.

Naast de verfransing in de Brusselse agglomeratie zelf, is er ook nog de verfransing van de gemeenten rond de agglomeratie. Het is voornamelijk in die «randgemeenten» dat de toestand tijdens de laatste vijf en twintig jaar zodanig verslecht is dat de Vlaamse publieke opinie zich terecht om dit probleem uiterst bezorgd maakt.

In de eerste plaats dient hier herinnerd aan de aanhechting van de gemeenten Evere, Ganshoren en Sint-Agatha-Berchem bij de Brusselse agglomeratie.

Hierdoor wordt duidelijk bewezen dat de taalwet er niet in geslaagd is de integriteit van het Vlaams grondgebied te waarborgen, daar waar nochtans het opzet was de uitbreiding van de Brusselse agglomeratie als ongewenst tegen te werken en de assimilatie van de Franssprekende minderheden in de Vlaamse gemeenten in de hand te werken.

Maar wat gisteren gebeurde met Evere, Ganshoren, Sint-Agatha-Berchem, dreigt zich morgen te herhalen met andere gemeenten zoals Kraainem, Drogenbos, Linkebeek, Wemmel, Wezembeek-Oppem, Dilbeek, Sint-Genesius-Rode, Strombeek-Bever en zoveel andere.

Van 1930 tot 1947 steeg het percentage Franssprekenden :

- in Kraainem, van 28,19 t.h. tot 46,71 t.h., hetzij met 18,52 t.h. ;
- in Drogenbos, van 22,65 t.h. tot 43,30 t.h., hetzij met 20,65 t.h. ;
- in Linkebeek, van 24,78 t.h. tot 36,36 t.h., hetzij met 11,58 t.h. ;
- in Wemmel, van 13,69 t.h. tot 31,51 t.h., hetzij met 17,82 t.h. ;
- in Wezembeek-Oppem, van 14,02 tot 29,97 t.h., hetzij met 15,95 t.h. ;
- in Dilbeek, van 16,60 t.h. tot 27,20 t.h., hetzij met 10,60 t.h. ;
- in Sint-Genesius-Rode, van 15,66 t.h. tot 25,20 t.h., hetzij met 9,54 t.h. ;
- in Strombeek-Bever, van 13,05 t.h. tot 20,68 t.h., hetzij met 7,63 t.h. ;
- in Tervuren, van 12,82 t.h. tot 19,37 t.h., hetzij met 6,35 t.h. ;
- in Beersel, van 8,99 t.h. tot 19,15 t.h., hetzij met 10,16 t.h. ;
- in Sint-Pieters-Leeuw, van 8,05 t.h. tot 17,38 t.h., hetzij met 9,33 t.h. ;
- in Zellik, van 8,91 t.h. tot 15,61 t.h., hetzij met 6,70 t.h.

Overal is er verhoging. *En let wel op, in al die gemeenten gaat het niet alleen of zelfs niet hoofdzakelijk om een min of meer sterke inwijking van Franssprekenden, maar wel, en veeleer, om een steeds snellere verfransing van de oorspronkelijke Vlaamse bevolking.*

Er is bv. het voorbeeld van Drogenbos. Tussen 1930 en 1947 is het aantal Franssprekenden met ongeveer 700 toegenomen voor een totale bevolkingsaan groei van 349 zielen, bevolkingsaan groei waarin naast de lokale geboortecijfers, de inwijking maar voor een zeer beperkt aantal tussenbeide komt.

Aldus bv. Beersel, waar een bevolkingsaan groei van 133 eenheden gepaard ging met een vermeerdering van bijna 300 Franssprekenden.

Te Wemmel dat in 1947, 31,51 t.h. Franssprekenden telde, leidde een objectief onderzoek in 1957 tot het resultaat dat nog geen 10 t.h. van de bevolking bestaat uit Waalse inwijkelingen. *Meer dan twee derden van de Franssprekenden bestaan er dus in feite uit verfransde Vlamingen.* De toestand is thans zo, en wij moeten dit betreuren.

Deze toestand werd geschapen door de verfransende invloed van Brussel en dat is jammer. Een hoofdstad moet tenminste voor haar inwendig bestuur de twee nationale talen op gelijke voet stellen. Men mag geen voorkeur geven aan één van de nationale talen. Dat is onaanvaardbaar vanwege de hoofdstad.

Wat waar is voor Brussel, is ook waar voor de ganse agglomeratie.

De toestand is nu zo, dat voor de verfransende invloed van Brussel, het Vlaamse landsgedeelte er omheen, aan volledige denationalisatie is blootgesteld, en dat tot op een diepte van 30 kilometer benoorden de taalgrens.

Meent men dan werkelijk dat de Vlaamse volksgemeenschap hierbij lijdzaam zal blijven toezien ? Rondom Brussel is het Vlaamse land het slachtoffer van wat aan de basis van de taalwetgeving ontbrak, van de leemten van de taalwetten van 1932. Inderdaad, de erkenning van de specifieke eigenheid van de twee volksgemeenschappen in België, met als gevolg de erkenning in de praktijk van de homogeniteit en de integriteit van het grondgebied, waarop beide volksgemeenschappen zijn gevestigd, werd niet in de taalwet opgenomen. Zij beperkte zich tot de erkenning van louter individuele rechten, die door de geadministreerde Vlamingen veelal moeten ingeroepen worden en aldus bij de administratie op vresel en verzet stuiten.

De tweede tekortkoming van deze wetgeving is haar gemis aan efficiëncy. Er zijn geen sankties voorzien, maar er werd vooral geen rekening gehouden met de sociale werkelijkheid ; namelijk met het feit dat het openbaar leven steeds een dubbel uitzicht vertoont ; dit van de wettelijkheid en dit van de feitelijke machtsverhoudingen.

Naast de rechtsregels zijn er de feitelijke leidende groepen, die het openbaar leven, in de brede zin van het woord, beheersen.

De leidende groepen nu zijn in Brussel geconcentreerd en heersen van daaruit over alles wat in het gehele land met het centraal gezag in aanraking komt op economisch, finan-

cieel, sociaal, cultureel en administratief gebied. Die leidende groepen zijn Frans, en wanneer men het spel van de sociale, economische, administratieve en financiële machtsverhoudingen vrij laat spelen, zal de verfransende invloed van Brussel mede door, en dank zij die leidende groepen, verder en in een steeds sneller tempo Vlaanderen aanvreten, niet alleen aan de onmiddellijke periferie, maar ook over geheel het Vlaamse land.

Om zich hiervan goed rekenschap te geven, volstaat het even na te denken over de geweldige machtspositie, die Brussel in het land bekleedt.

Op dit ogenblik leeft ruim 11 t.h. van de totale Belgische bevolking in de Brusselse agglomeratie ; 16 t.h. van het totaal der Belgische industriearbeiders zijn in het Brusselse tewerkgesteld. Een vijfde tot een vierde van de in België uitbetaalde lonen worden te Brussel uitbetaald. Ongeveer 40 t.h. van de voornaamste naamloze vennootschappen hebben hun maatschappelijke zetel te Brussel.

In 1947 kwamen dagelijks 137.000 personen uit de provincie naar Brussel werken (waarvan 80 t.h. Vlamingen) ; 32 t.h. van de Belgische advocaten wonen in de Brusselse agglomeratie, 35 t.h. van de ingenieurs, 20 t.h. van de architecten, 23 t.h. van de geneesheren, 40 t.h. van de expert-boekhouders.

Brussel is niet alleen het politiek en administratief centrum van de natie, maar ook het centrum van het verkeer : spoorwegen, post, telegraaf en telefoon, luchtverkeer zijn er volledig gecentraliseerd. Daarnaast is het economisch en financieel leven, evenals het cultureel leven, bijna volledig te Brussel geconcentreerd.

De Walen zullen het hier eens zijn met de Vlamingen, dat deze vergedreven concentratie van alle vitale landsbelangen in de Brusselse agglomeratie schadelijk is voor Walonië zowel als voor Vlaanderen. De niet steeds verantwoorde investeringen in openbare werken, waarvan de laatste jaren Brussel het toneel is, zijn het meest sprekende voorbeeld van de verwaarlozing van Waalse en Vlaamse levensbelangen, die uit dergelijke concentratie noodzakelijk moeten voortspuiten.

Voor de Vlamingen voegt zich erbij dan nog het feit dat de steeds groeiende machtspositie van het verfransende en verfransende Brussel een rechtstreekse bedreiging vormt voor eigen taal en voor eigen cultuur, waardoor alle verworvenheden van de Vlaamse beweging op min of meer korte termijn definitief dreigen verloren te gaan.

Deze evolutie zal zich voltrekken ondanks de stijging van het aantal afgestudeerden, die hun studies in het Nederlands hebben gedaan, ondanks het zogenaamde meer Vlaamse karakter van onze provincies, omdat de sociale wet nu eenmaal wil dat de zwakke zich naar de wil van de sterke plooit. De sociale wet leidde tot een grondig verfransd Brussel. Had de Vlaamse inwijkeling stand gehouden, dan zou Brussel nu nog altijd een overwegend Vlaamse stad zijn, en geleidelijk zelfs nog Vlaamscher worden.

Maar Vlaanderen beschikt niet over de economische, sociale, financiële en administratieve machtsfactoren die de toestand in zijn voordeel kunnen dwingen. Integendeel het zijn deze factoren die de diepe kloof in stand houden tussen de brede lagen van het Vlaamse volk en de volksvreemde leidende groepen die over de belangen van dit volk beslissen. *Aldus wordt het probleem van de sociale taalgrens geschapen, het instrument waardoor, concreet, de verfransde leidende kringen op de Vlaamse volksmens in de randgemeenten dezelfde sociaal-economische druk uitoefenen die nu reeds 130 jaar weegt op de Vlamingen in de agglomeratie zelf.* Ten bewijze hiervan weze aangestipt dat de zgn. « immobilières » en dgl. meer, die bewust op de Franstaligen spekuleren om ze in de Vlaamse gemeenten binnen te loodsen meestal afhankelijk van de grote holdings (Société Immobilière, afhankelijk van de Société Générale de Belgique, Société immobilière Bernheim, « Electrobél » enz...).

Er is derhalve een dubbele zorg vereist. Ten eerste de Vlaamse machtsvorming in economie, in finances, in de administratie, in het sociaal en cultureel leven. Daartoe zullen speciale maatregelen nodig zijn. Ten tweede, in afwachting dat wij daar onze man kunnen staan, het enig middel om op lange termijn als volk te overleven is de inzet van onze politieke macht om deze factoren althans niet meer in ons nadeel, maar zo mogelijk in ons voordeel te dwingen. Precies zoals de zwakke arbeider tegen de patroon beschermd wordt, moet ook de zwakke partij in de Belgische Staat beschermd worden. Dat is geen aanslag op de vrijheid, dat is een eis van zelfbehoud. Het dringendste wat er in dat kader te doen staat is de afbakening van de Brusselse agglomeratie binnen de huidige grenzen. Wat men de jongste tijd onder de naam van « Brusselse randgemeenten » is gaan aanduiden, moet voor Vlaanderen behouden blijven. Men kan niet voortgaan met zogenaamde compromissen te sluiten op de rug van de Vlamingen. Immers, iedere uitbreiding van de Brusselse agglomeratie kondigt er een andere aan, zodat we uiteindelijk naar de verbrusseling van geheel Vlaanderen gaan. Men denke onder meer aan de kuststrook.

Met dit geografische aspekt hangt ook nauw een administratief en sociaal aspekt samen.

Wil Vlaanderen zijn afgestudeerden in het Nederlands hun werk laten afdoen en aldus hun Vlaamse diploma's niet waardeloos maken, dan moet de administratie te Brussel, als hoofdstad, grondig vervlaamst worden van laag tot hoog. Brussel als hoofdstad en de gemeenten van de Brusselse agglomeratie hebben speciale plichten tegenover de beide volksgemeenschappen in het land. Hoofdzaak voor hen is niet hun gemeentelijke autonomie, maar wel de taak van Brussel als hoofdstad.

Dit wordt in andere landen zeer goed ingezien. Washington is een bondsdistrikt, dat rechtstreeks van het centrale gezag afhangt. Parijs is een afzonderlijk departement. Het voorrecht hoofdstad te zijn legt aan een stad specifieke plichten op die boven de kortzichtige zogenaamde belangen van de plaatselijke geadmistreerden uitreiken. Dit moet Brussel begrijpen. Het staat Brussel niet vrij een Franstalige stad te worden op straf in België geen element van samenhang, geen band, maar een splijtzwam te zijn. Dit is op dit ogenblik — jammer genoeg — het geval, en dit moet veranderen.

Wil België een definitieve oplossing van het nationaliteitsvraagstuk mogelijk maken, dan moet Brussel in het algemeen belang een sterk tweetalig distrikt worden, waarop de centrale overheid rechtstreeks gezag heeft. Brussel, met meer redenen dan Washington, moet een door Vlamingen en Walen gelijkbeheerd rijksgedebied worden.

Het mag herhaald worden dat men in Vlaanderen over het algemeen niet genoeg de belangrijkheid van het probleem Brussel begrijpt, en dat is spijtig, want het gaat om de hogere belangen van het land.

Zei de heer Craeybeckx hieromtrent niet het volgende: « Men komt in verzet wanneer men verklaringen hoort als: « Bruxelles sera bientôt la plus grande ville française après Paris ». De overdreven centralisatie naar Frans model is voor ons land onaanvaardbaar. Wat mij betreft, ik ben niet bereid Brussel als hoofdstad te blijven erkennen indien het zo voort gaat ».

Naast de begiftiging van Brussel met een rijksstatuut en de definitieve begrenzing ervan, kunnen terloops nog een paar mogelijke en noodzakelijke maatregelen aangewezen worden, indien men wel te verstaan, aan de Belgische eenheidsstructuur wil vasthouden.

(In een federaal verband zou de zaak natuurlijk geheel anders liggen).

Aldus het uitbouwen van satellietsteden in het Waalse en het Vlaamse landsgedeelte, beschikkend over ultra-snelle verbindingen met de hoofdstad, waardoor ieder die dit wil in eigen taalstreek kan blijven wonen (in het buitenland, bv. Engeland: Harlow New-Town; in de U.S.A.: de omgeving van Detroit; in Frankrijk: Boulogne-sur-Seine; in de U.S.S.R.: omgeving van Moskou). Dergelijke satellietsteden kunnen, door de spreiding van industrie en handel, de economische heropleving van de door de zuigkracht van de grootstad ontwrichte streken in de omgeving in de hand werken. Dit zou bv. de redding kunnen betekenen van de Denderstreek, die een paar jaar geleden nog, door de sluiting van diverse fabrieken in het licht van de belangstelling stond.

Bovendien vermijdt men aldus miljardeninvesteringen rond Brussel, dan wanneer in tal van Vlaamse en Waalse steden en gemeenten op 20 à 30 km. van de hoofdstad de vereiste infrastructuur op gebied van scholen, waterbedeling, ziekenhuizen enz... aanwezig is, om in volle Vlaamse en Waalse land voor de decongestie van de overtollige Brusselse bevolking in te staan.

Bijgevolg is het ook in het licht van een gezonde urbanistische politiek onaanvaardbaar dat de randgemeenten — die hoofdzakelijk een groene zone dienen te blijven — zonder meer de taak van reservoir voor Brussels overtollige bevolking zouden vervullen.

Op 22 oktober aanstaande te BRUSSEL

**NATIONALE BETOGING
TEGEN GEBIEDSROOF EN TALENTELLING**

Voor de vastlegging van de taalgrens.

Voor de indijking van de Brusselse agglomeratie.

Voor de absolute homogeniteit van de Vlaamse grond.

Voor de integriteit van de eigen kultuur.

Symposion over het federalisme.

Op de ledenvergaderingen van de gowen worden tijdens dit academische jaar de verschillende aspecten van het federalisme toegelicht. Hierna volgen de onderwerpen dezer referaten, welke achteraf zullen samengebundeld worden in een monografie over het federalisme.

1. De evolutie van het naoorlogs federalisme in België,
door Prof. W. Couvreur.
2. Federalisme en kultuur,
door Dr. jur. P. Beckman.
3. Federalisme en kulturele autonomie,
door Prof. W. Opsomer.
4. Politieke aspecten van het federalisme,
door Mr. F. Vanderelst.
5. Federalisme en het probleem Brussel,
door Mr. H. Borginon.
6. Sociaal-economische aspecten van het federalisme,
door Drs. J. Matton.
7. Het federalisme op regionaal, Europees en mondiaal vlak,
door Z.E.P. Prof. M. De Laere o.p.
8. Konkrete uitbouw van het federalisme in andere landen,
door Mr. D. Deconinck.
9. Vrijzinnig standpunt over het federalisme,
door dh. R. Becquaert.
10. Waalse visie omtrent het federalisme,
door Prof. M. Bologne.
11. Deutschbelgiën in einem eventuell föderal gegliederten Staat,
door dh. H. Schillings, sekretaris van de « Vereinigung zum Schutz und zur Pflege der Muttersprache (Eupen) ».